

[Knud Lind]

det, og ministeren skal reelt kun ændre denne lov i retning mod kommuneplanloven. Det skal der altså gå 9 år med, og ministeren er ikke i stand til at forklare noget om det. Det er realiteterne i dag, og vi må konstatere, at lovløsheden på dette område fortsætter frem til 1990 med miljøministerens billigelse, før hun endelig vil barsle med et eller andet på området. Det er realiteterne for de mange pensionister osv., som gerne vil have lov til at bo ude i sommerhusene.

Og så synes jeg, det er hyklerisk, når man lige efter førstebehandlingen kunne høre, at miljøministeren har fremsendt en pressemeddelelse, når man senere kan se i betækningsbidraget, at det reelt kun er en halv sandhed, fordi det nu skulle overlades til kommunerne, men ikke et ord om hvornår, ikke et ord om, at ministeren faktisk vil det modsatte af det, som disse stakels pensionister og sommerhusbeboere ønsker. Det er realiteterne, når ministeren har stemt nej i dag, og det skal vi huske, når ministeren næste gang flottes sig.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets tekst
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

7) Anden behandling af lovforslag nr. L 63:

Forslag til lov om ændring af lov om lige løn til mænd og kvinder.

Af arbejdsministeren (Henning Dyremose).
(Fremsat 26/10 88. Første behandling 3/11 88. Betænkning 29/3 89).

Der var stillet 3 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Forhandling

Jytte Andersen (S):

Ved førstebehandlingen af denne lov annoncerede jeg på Socialdemokratiets vegne en række forslag, som efter vores opfattelse ville forbedre arbejdsministerens forslag betydeligt. Det drejede sig bl.a. om kravet om omvendt bevisbyrde, antallet af uger, hvor man kan få løngodtgørelse, en obligatorisk genansættelsesret, hvis man var afskediget på et usagligt grundlag, og regler for ansættelsessamtaler.

Arbejdsministeren besvarede disse krav med følgende ord:

»Dem vil jeg nødig tage stilling til i dag. Men jeg kan sige på forhånd, at vi går ind i forhandlingerne åbent og fordomsfrit, og hvis der er andre synspunkter, som vi kan samle enighed om, så lad os under udvalgsbehandlingen diskutere, om der er andet, vi kan tage fat på – ud over det, der allerede nu er med i lovforslaget. Dette er ikke et løfte om at tage andet med, men et løfte om fordomsfrit at behandle andre forslag.«

Denne positive holdning fra ministerens side er desværre udeblevet i det senere forløb. Til trods for, at arbejdsministerens embedsmænd i EF-regi medvirker positivt til princippet om omvendt bevisbyrde, og at der sandsynligvis i Markedsudvalget er givet mandat til den linje, har ministeren ikke rokket sig en centimeter. Vi har ikke kunnet få kvalificeret svar på denne dobbeltholdning. Arbejdsministeren ynder jo at foregive en positiv holdning til ligeløns-spørgsmålet, eller vi skulle måske sige mangel på samme, men når det drejer sig om reelt at bruge sin politiske indflydelse, står ministeren desværre af. Sådan som vi anskuer det, læner han sig op ad Dansk Arbejdsgiverforenings synspunkter.

Jeg vil gerne slå fast, at for Socialdemokratiet er den omvendte bevisbyrde en helt naturlig og logisk konsekvens af, at arbejdsgivernes ledelsesret består i at leve op til ligelønsloven. Man må også formode, at arbejdsgiverne er i stand til at argumentere for deres egen forvaltning.

[Jytte Andersen]

Arbejdsministeren har både i skrift og i tale forsøgt at gøre en sådan omvendt bevisbyrde til et problem i forhold til muligheden for behandling i det fagretlige system. Vi synes, det er dårlige undskyldninger; selvfølgelig påvirker en omvendt bevisbyrde overhovedet ikke de normale procedurer. Arbejdsretten kan selv definere, efter hvilke principper der arbejdes i forskellige sager.

Jeg vil godt på Socialdemokratiets vegne også udtrykke skuffelse over manglende radikal indflydelse på dette forslag. Hvad er baggrunden for, at Det Radikale Venstre ikke kan gå med til, at hvis en lønmodtager har rejst krav om ligeløn, skal det være forbudt at afskedige ham eller hende? Hvorfor kan Det Radikale Venstre ikke gå med til genansættelsesret, hvis en afskedigelse er sket på et usagligt grundlag, og hvad er baggrunden for, at man ikke vil gå med til, at der kan gives op til 78 ugers løngodtgørelse, som det er tilfældet, hvis man er fyret på grund af foreningsforhold?

Jeg vil godt anmode arbejdsministeren om enten i dag eller i Arbejdsmarkedsudvalget i morgen, hvis han ikke er i stand til det nu, at give os en redegørelse for, hvor langt sagen omkring omvendt bevisbyrde er kommet i EF-regi. Det synes jeg vi bør have, inden vi skrider til tredje behandling.

Jeg vil afslutningsvis sige, at vi kan ikke i Socialdemokratiet skjule vores skuffelse over, at der i forslaget efter vores opfattelse ligger et kvindepolitisk svigt fra regeringens side, fordi man kunne være kommet længere og have gjort ligelønsloven perfekt.

Lilli Gyldenkilde (SF):

Der vil jo ikke blive tale om, at dette ændringsforslag kommer til at koste flere penge, hvis lovens ord om, at man skal følge ligelønstankegangen, vel at mærke bliver overholdt. Så det kan ikke være noget i retning af, at det bliver for dyrt for arbejdsgiverne, som bør afskrække fra at stemme for ændringsforslaget, for hovedessensen i det er jo, at der skal være tale om en godtgørelse på op til 78 ugers løn, såfremt disse regler om ligeløn bliver overtrådt. Der er altså tale om, at hvis man bliver uberettiget afskediget, fordi man har krævet ligeret og ligeløn, skal man kunne få en godkendelse eller godtgørelse på et vist antal ugers løn, hvis man ikke kan komme tilbage til virksomheden.

Man hører jo meget ofte ude omkring på møderne – ikke mindst i forbindelse med valgkampe – især kvindelige politikere, med en enkelt undtagelse, stå op og tale om, at kvinder skal behandles lige så godt som mænd, det manglede bare. Men hvor er nu de borgerlige kvinder, som plejer at sige, at selvfølgelig skal der være ligestilling? Hvor er I henne i denne debat? Desværre ser det ikke ud til, at de kommer på talerstolen, og det er jeg lidt ked af, så jeg håber, jeg har provokeret lidt med det, jeg har sagt her. Hvis ikke, skal jeg nok lade være med at provokere yderligere af hensyn til Folketingets forretningsorden.

Jeg skal anbefale de foreliggende ændringsforslag. Det er Socialdemokratiet, der har fremsat dem, vi har tilsluttet os dem, og vi har ikke selv stillet yderligere ændringsforslag, fordi vi mente, det var vigtigt, at debatten netop kom til at omhandle dette punkt. Derfor har vi ikke lavet andre forslag, men det har vi til det næste, vi skal diskutere.

Jeg vil også sige en ting yderligere som argumentation for, at man bør holde sig til nogenlunde samme satser og regler i lovgivningen. Vi taler meget om regelforenkling, ikke mindst inden for arbejdsministerens område, og her er altså tale om, at vi står med to ligeretslove, hvis vi kan kalde det sådan. I L 63 er der én sats, og i den, vi skal diskutere om et øjeblik, lovforslag nr. L 64, er der en anden sats at gå efter ved uberettigede afskedigelser og bøde derfor.

Jeg synes, det er rimeligt at gøre det så enkelt som muligt, og det vil være at tage 78-ugers-reglen. Den koster som sagt ikke nogen én krone, hvis man vel at mærke overholder, at kvinder skal lønnes fuldt ud som mænd.

Glønborg (KRF):

I betænkningen har jeg lovet at gøre rede for Kristeligt Folkepartis holdning til de 2 ændringsforslag, som Socialdemokratiet og Socialistisk Folkeparti har stillet.

Det bliver desværre et nej til det første. Selv om vi er enige med de to partier om, at en arbejdsgiver ikke må afskedige på grund af et fremsat krav om ligeløn, mener vi, at sagen er mere kompliceret, end ændringsforslaget forudsætter. Problemet er bl.a. selve fremsættelsen af kravet. Jeg forudser en række sager, hvor en afskediget medarbejder vil påberåbe sig denne paragraf. Så skal de to parter diskutere,

[Glønborg]

om det ønske om lønforhøjelse, der blev fremsat nogle måneder i forvejen, var et personligt ønske eller et ligelønskrav. Jeg mener, der må arbejdes mere med dette problem, og arbejdsministerens udtalelser i anledning af arbejdet med sagen i EF tyder da på, at han vil samarbejde. Jeg tror, vi kan finde en bedre beskrivelse, som stadig vil gøre det muligt at afskedige en medarbejder med rimelig grund, men også vil ramme den forskelsbehandling, vi vil til livs.

Det andet forslag vil Kristeligt Folkeparti gerne sige ja til. Her er der nemlig ingen tvivl om situationen og dens baggrund. Det er klart, at der er en lønforskel mellem en mand og en kvinde. Sagen er indbragt for domstolen, og vi finder det ligesom forslagsstillerne rimeligt, at arbejdsgiveren skal komme med objektive, ikke-kønsbestemte grunde, hvis han vil bevare lønforskellen. Så det bliver et ja.

(Kort bemærkning).

Lilli Gyldenkilde (SF):

Det, der kalder mig herop, er det, som hr. Glønborg siger vedrørende det første ændringsforslag. For det første mener hr. Glønborg, at vi kan finde bedre muligheder, altså et bedre ændringsforslag, og det beklager jeg da at der åbenbart ikke har været tid til. Vi hørte ikke rigtig, hvad det var for et forslag, men vi er da interesserede, hvis der kan komme et andet, der kan opfylde det samme, som vi ønsker. Det var det ene.

Jeg synes, vi må bede arbejdsministeren om lige at kommentere argumentet for ikke at stemme for det her, for det må sige sig selv, at i dette tilfælde kan der ikke være tale om at bruge denne lov. Hvis et menneske i en virksomhed har stillet et lønkrav og ikke fået kravet opfyldt i en almindelig lønforhandling, kan man jo ikke komme tilbage og bruge denne lov på et lønkrav, der er rejst i en almindelig lønforhandling. Den kan kun bruges med hensyn til lige løn til mænd og kvinder. Det vil jeg godt bede arbejdsministeren bekræfte, og derfor holder argumentet altså ikke fra hr. Glønborgs side.

Arbejdsministeren (Henning Dyremose):

Til den sidste dialog mellem fru Lilli Gyldenkilde og hr. Glønborg vil jeg nøjes med at sige, at da det er min vurdering, at de stillede ændringsforslag, både i den foreliggende og i den modificerede form, vil blive stemt ned, selv om

Kristeligt Folkeparti ville støtte dem, vil jeg nødig gå ind som lovfortolker alene på basis af at have hørt dialogen. Men det er, så vidt jeg kan se, uinteressant for afstemningen og derfor ikke noget, der er afgørende for sagens videre behandling.

Til fru Jytte Andersen vil jeg sige, at den fordomsfri analyse førte altså til en afvisning af de to stillede ændringsforslag. Angående et ændringsforslag fra SF til lovforslag nr. L 64 resulterede analysen i en positiv holdning til SF's ønsker og gav anledning til et ændringsforslag fra mig, inspireret af SF's. Og sådan er det jo med fordomsfri analyser, de fører somme tider til, at man siger ja, til andre tider til, at man siger nej. Det blev altså et nej til Socialdemokratiets ændringsforslag.

For så vidt angår EF-sagen, EF-direktivet, er det klart, at mine embedsmænds og min egen stillingtagen på et rådsmøde i EF er baseret på et forhandlingsoplæg i Markedsudvalget. Det var imidlertid sådan i forbindelse med rådsmødet den 16. december 1988, at én delegation gik imod vedtagelsen af direktivforslaget, og da der skal enstemmighed til for denne type vedtagelser, kunne det altså ikke ske.

Jeg afventer nu de videre overvejelser i EF om dette spørgsmål, inden jeg ønsker at foretage yderligere ændringer. Jeg kan oplyse, at sagen ikke er på dagsordenen for det rådsmøde, der skal foregå i morgen. Jeg er endnu ikke bekendt med, om det spanske formandskab har kontaktet den pågældende delegation med henblik på at finde ud af, om der kan skabes et kompromisforslag, men jeg vil meget gerne undersøge, om der er tanker om at vende tilbage til sagen i forbindelse med rådsmødet i juni 1989.

For så vidt angår fru Jytte Andersens udsagn om, at jeg skulle læne mig op ad DA i denne sag, må jeg sige, at fru Jytte Andersen har læst for lidt aviser. Dansk Arbejdsgiverforening har bebrejdet mig begge de stillede forslag og er ganske uenig med mig i de ændringer, der nu sker i en lang række af forholdene vedrørende ligestilling på det danske arbejdsmarked, så det ville være synd at sige, at jeg lænede mig op ad DA. Det er faktisk sådan, at de eneste indsigelser mod mig i den offentlige debat i denne sag er kommet fra DA og fru Jytte Andersen.

Jytte Andersen (S):

Jeg kan konstatere, at den fordomsfrihed, som arbejdsministeren bebudede ved første behandling for så vidt angår ligelønnen, er forsvundet ud i det blå. Efter vores opfattelse er det meget kvindefjendsk og meget lidt i overensstemmelse med de synspunkter, som arbejdsministeren fra tid til anden får signaleret rundt i verden, eksempelvis på Nordisk Uge for Kvinder eller Kvindekonferencen i Oslo.

Jeg synes ærlig talt, det er en ejendommelig form for blanding af to vidt forskellige problemstillinger, nemlig om den situation, som arbejdsministeren har stillet ændringsforslag til, om man kan fyre kvinder, der er gravide, eller mænd og kvinder, der tager barselorlov, mens de er på arbejdspladsen, eller hvis de er syge under graviditeten. Det har dog ikke ret meget med ligestillings- eller ligelønsspørgsmålet at gøre. Og den lov, vi behandler nu, handler altså om ligeløn, og der er ingen, der bestrider, at der er meget stor afstand fra de ideelle målsætninger om ligeløn til den virkelighed, kvinder oplever på danske arbejdspladser. Her er ministeren altså stået fuldstændig af i forhold til en fordomsfrihed, der medvirkede til, at man overhovedet bevægede sig. Det er det, der er baggrunden for, at jeg siger, at arbejdsministeren har valgt at læne sig op ad Dansk Arbejdsgiverforening. Det er ikke avislæsning, jeg baserer det synspunkt på, men det at arbejdsministerens svar hele tiden har været inspireret af det meget fyldige materiale, vi har fået fra Dansk Arbejdsgiverforening om, at de var den svage part, så det ville være helt urimeligt, hvis det var dem, der skulle bevise noget som helst i forhold til ligelønsloven. Det er en ejendommelig form for logik at sige, at arbejdsgiverne er den svage part, når de har retten til at lede og fordele arbejdet og har den politiske, organisatoriske forpligtelse til at overholde ligelønsloven. Så hr. arbejdsminister, det er ikke avislæsning, men fordi jeg kan se en meget nøje sammenhæng mellem de argumenter, Arbejdsgiverforeningen har sendt til udvalget, og den holdning, der ligger bag de svar, som arbejdsministeren på regeringens vegne kommer med både her og andre steder.

Så til spørgsmålet om EF-udviklingen. Jeg ved ikke rigtig, om man kan være tilfreds med den, men arbejdsministeren kan trods alt ikke gøre for, at tingene i EF udvikler sig langsom-

meligt. Men jeg vil godt spørge: Når tingene har udviklet sig i EF, hvor hurtigt vil arbejdsministeren så være parat til at ændre sin egen lovgivning, så vi ikke kommer i den situation, vi har været i tidligere omkring ligebehandlingsloven, hvor vi har fået pålæg fra EF om at få rettet op på den? Jeg synes faktisk, at vi burde kunne samles bredt omkring det synspunkt, der hedder, at lige så snart der sker noget i EF i positiv retning, hvad jeg er overbevist om at der gør, så skrider man meget hurtigt til en ny runde omkring opstramninger i ligelønsloven.

Lilli Gyldenkilde (SF):

Jeg kan forstå på arbejdsministeren, og jeg har egentlig også forståelse for det, at han ikke ønsker at kommentere det, som hr. Glønborg gav udtryk for, om, hvilket område forslaget egentlig dækkede. Jeg kan forsikre arbejdsministeren for, at vil han ikke svare her i salen, bliver vi nødt til at få det afklaret i Arbejdsmarkedsudvalget, der vil altså komme et spørgsmål, og så må vi bede om et skriftligt svar, for det kan jo ikke nytte noget, at der kommer til at stå, at der var en diskussion mellem ministeren og et parti, som havde en anden opfattelse end han, om, hvor loven egentlig gælder og ikke gælder, og det så på et eller andet tidspunkt kan blive nødvendigt at se, hvad der er sket i denne debat, for at finde ud af, hvordan det skal fastlægges. Derfor bliver vi jo nødt til at have et svar på det, og når ministeren ikke vil svare nu, vil jeg bare sige, at det spørgsmål kommer, for det er vi nødt til at have afklaret.

Og så kan jeg ikke lade være med et lille hjertesuk. Jeg gad nok se, hvilken stilling Folketinget ville have taget, såfremt her var tale om, at mænd var underbetalt med omkring 10 pct. i forhold til kvinderne. Jeg er temmelig sikker på, at så havde vi fået et bragende flertal for, at lovgivningen og bødestrafpen skal være så god som overhovedet muligt, så vi sikrer, at vi får ens lønninger, det manglede bare! Uheldigvis er partidisciplinen jo så stor, ikke mindst i de borgerlige partier, at end ikke kvinderne vil stemme for dette forslag, som jo blot omhandler, at når det er bevist, at ligelønsloven ikke bliver overholdt, skal der kunne falde en bøde. Men sådan er der jo så meget; når vi diskuterer kvinder og mænd i politik, løber man jo alt, hvad man kan, når man kommer til målsnorene, men det skal vi da huske i de kommende par valgkampe.

Arbejdsministeren (Henning Dyremose):

Jeg skal først lige rette en lille misforståelse hos fru Jytte Andersen.

Jeg bebrejdede ikke fru Jytte Andersen, at hun havde læst aviser. Jeg bebrejdede fru Jytte Andersen, at hun ikke havde fundet de mange angreb fra DA's side mod arbejdsministeren i aviserne, som ville have forklaret fru Jytte Andersen, at det ikke er DA's holdning, jeg giver udtryk for. DA har tværtom følt sig foranlediget til at angribe mine holdninger.

Så skal jeg om spørgsmålet om EF og ligestillingen – uden at jeg her søger forhandlingsoplæg på nogen måde til direktivforslag, som måtte komme – sige, at det er min principielle holdning, at vi i Danmark for så vidt angår ligestilling er længere end gennemsnittet af EF-lande. Det er min principielle holdning, at det skal vi også være, fordi vi i Danmark skal have reel ligestilling mellem kønnene. Så denne principielle holdning vil jeg gerne give udtryk for uden at tage stilling til direktivforslag, som endnu ikke foreligger.

Så skal jeg sige til fru Lilli Gyldenkilde, at jeg synes, det var mest hensigtsmæssigt med et skriftligt spørgsmål, så jeg kan give et skriftligt svar, og hvis der kommer et skriftligt spørgsmål over meget hurtigt, skal jeg sørge for, der kommer et skriftligt svar over meget hurtigt, og jeg håber, begge dele kan nås inden tredjebehandlingen på torsdag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Ændringsforslag nr. 1
forkastedes, idet 51 stemte for, 65 imod.

Ændringsforslag nr. 2
forkastedes, idet 55 stemte for, 60 imod.

§ 1, ændringsforslag nr. 3 og § 2, således ændret,
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Povl Brøndsted):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbe-

handling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op-hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

8) Anden behandling af lovforslag nr. L 64:

Forslag til lov om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse og barselov m.v.

Af arbejdsministeren (Henning Dyremose).
(Fremsat 26/10 88. Første behandling 3/11 88. Betænkning 29/3 89).

Der var stillet 5 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

*Forhandling***Jytte Andersen (S):**

Ministeren signalerede lige før en meget positiv holdning til noget, der skal ske om ½ år eller et års tid. Det, man kunne ønske sig, var, at de positive signaler holdt, når de konkrete afstemninger skulle foretages, men det gør de jo desværre ikke.

Heller ikke omkring dette forslag har ministeren – eller flertallet for den sags skyld – været særlig bevægelige her ved andenbehandlingen.

Jeg vil godt sige på Socialdemokratiets vegne, at vi vil ikke afvise, at der sker nogle forbedringer med dette forslag, og derfor vil jeg med det samme sige, at vi støtter forslaget ved tredjebehandlingen, men vi synes ærlig talt, at det er rent ud sagt ærgerligt, at vi ikke bruger lejligheden – nu hvor vi har loven til behandling – til at gøre den fuldstændig.

Vi har i forbindelse med andenbehandlingen fremsat nogle forslag, som SF har tilsluttet sig, og det siger vi selvfølgelig tak for. Så er der flere om de rigtige synspunkter. Det drejer sig bl.a. om at sikre, at der er regler for ansættelsessamtaler, hvori vi præciserer, at tillidsrepræsentan-